

Attityder till personer med funktionsnedsättning och interventioner för att påverka attityder En systematisk kunskapsöversikt

Sif Bjarnason
Susanna Larsson Tholén
Berth Danermark

Örebro

2015-12-07

Sammanfattning

Föreliggande rapport utgör en systematisk kunskapsöversikt om attityder till personer med funktionsnedsättning och interventioner för att påverka attityder. En litteratursökning i relevanta databaser genomfördes i augusti 2015 och resulterade i 19 nyare översiktsartiklar av tillräckligt hög vetenskaplig kvalitet baserade på 774 originalstudier. Den internationella forskningen om attityder till personer med funktionsnedsättning är omfattande, i de nordiska länderna har dock detta tema uppmärksammats i mindre utsträckning. De ingående studierna utgör en bred representation av samhällsområden där interventioner genomförts i syfte att förändra och påverka attityder. Variationen är mycket stor vad avser typer av intervention även om informations- och utbildningsinsatser samt kontaktskapande är de överordnade strategierna. De huvudsakliga slutsatser som kan dras av studierna är att trots att allmänhetens faktabaserade kunskaper ökat markant så kvarstår attitydbarriären. Detta är dock en bild på mycket generell och övergripande nivå och flera av översiktsartiklarna visar motstridiga resultat. Detta är i sig själv ett dilemma och belyser ytterligare ett dilemma, nämligen svårigheten att studera kunskap om och bedöma vad som fungerar inom ett så komplext socialt fenomen som attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning.

Innehåll

Mål.....	4
Syfte.....	4
Frågeställningar.....	4
Bakgrund	4
Definitioner	4
Definition av attityd.....	5
Definition av intervention	6
Forskning om attityder inom området funktionshinder	6
Forskning om förändring av attityder	7
Metod.....	8
Systematiska litteraturöversikter	8
Projektupplägg	8
Litteratur	9
Databaser och sökstrategi.....	9
Annat än forskningsdatabaser.....	9
Forskningsdatabaser	10
Resultatredovisning.....	11
Resultat 1. Attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning.....	11
Resultat 2. Interventioner för att förbättra attityder.....	16
Slutsatser och diskussion.....	25
Referenser	28
Bilaga 1	29
Söksträngar och sökdatum per databas och databasvärd	29
EBSCOHost.....	29
Elsevier´s SciVerse	29
Karolinska institutet	29
National Library of Medicine.....	29
ProQuest.....	29
Bilaga 2	31
Bilaga 3	34

Attityder till personer med funktionsnedsättning och interventioner för att påverka attityder

En systematisk kunskapsöversikt

Mål

Att genomföra en systematisk kunskapsöversikt avseende attityder till personer med funktionsnedsättning och interventioner för att påverka attityder.

Syfte

Rapporten utgör utgångspunkt i Myndigheten för delaktighets (MFD) arbete att utveckla kunskapsundersbyggda strategier för att långsiktigt höja medvetenheten i samhället och skapa förutsättningar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna delta jämlikt i samhället.

Frågeställningar

Sammanställning av aktuell forskning och annan systematisk kunskap av allmänhetens kunskaper, attityder och beteenden till personer med funktionsnedsättning.

Sammanställning av interventioner som bedöms ha potential att bidra till att öka kunskaper samt minska negativa attityder till och diskriminering av personer med funktionsnedsättning. (Källa: S2015/2415/FST)

Bakgrund

"I regeringsbeslut 11:6, "S2015/2415/FST" från 2015-04-01 gavs Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag att i samarbete med Diskrimineringsombudsmannen (DO) genomföra en kommunikationssatsning för att öka kunskapen och medvetenheten hos allmänheten, anställda inom den offentliga sektorn, privata aktörer samt hos kvinnor och män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning om innehållet i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Kommunikationssatsningen ska genomföras under åren 2015–2017. Uppdraget ska delredovisas till regeringskansliet (Socialdepartementet) senast 2015-12-15 och 2016-12-13 samt slutredovisas 2018-03-01.

I uppdraget ingår även att till berörda myndigheter och privata aktörer aktivt sprida kunskaper och öka medvetenheten om lagändringarna i diskrimineringslagen (2008:567) gällande bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Ändringen trädde i kraft 1 januari 2015." (Källa: Redovisning av övergripande plan - uppdrag om kommunikationssatsning om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, S2015/2415/FST).

Definitioner

Allmänheten består i detta fall av privatpersoner, arbetsgivare, anställda inom hälso- och sjukvård och skolan, medier med flera. Personer med funktionsnedsättning avser både barn, ungdomar och vuxna.

Funktionsnedsättningar avser nedsättning av syn, hörsel, rörelse, intellektuella funktionsnedsättningar/utvecklingsstörning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (dvs. autismspektrumtillstånd, Aspergers syndrom) samt psykisk funktionsnedsättning.

Definition av attityd

Ordet attityd är sedan 1920-talet ett viktigt begrepp inom främst sociologi och socialpsykologi. Termen har där använts som beteckning för en över tid relativt varaktig inställning för eller emot *något*. Detta *något* har fått en egen beteckning, nämligen attitydobjekt. Begreppet har definierats som en psykologisk tendens som uttrycks genom en värdering av attitydobjektet i termer av grad av gynnande/missgynnande (Eagly & Chaiken, 1993). I stort sett alla företeelser i samhället blir föremål för attityder. Det gäller både abstrakta fenomen som religion, stat eller utbildning samt konkreta eller specifika saker som ett visst varumärke eller en enskild person.

Attityd har beskrivits både som något *yttre*, ett observerbart beteende, och som något *inre*, något mentalt och inte direkt iakttagbart. Båda dessa inslag finns med i den allmänt använda definitionen på attityd och som innebär att en attityd anses bestå av tre komponenter:

- den kognitiva
- den affektiva, och
- den intentionella

Den *kognitiva* betecknar vad en person tror eller tror sig veta om ett attitydobjekt. Den *affektiva* komponenten står för de känslor och styrkan i känslorna en person har för eller emot ett attitydobjekt. Den *intentionella* komponenten innebär den beredskap till handling en person har inför ett attitydobjekt (Nationalencyklopedin 2015).

En persons attityder anses vara ordnade i ett, mer eller mindre, sammanhängande hierarkiskt system (Brante, Andersen, & Korsnes, 1998). De övergripande attityderna, som även kan karaktäriseras som komplexa sociala fenomen, anses vara varaktiga och svåra att påverka i jämförelse med de mer specifika som är lättpåverkade. Av betydelse här är också antagandet att de generella övergripande attityderna har en benägenhet att ordna attityder på lägre nivåer. Med detta menas att det är troligare att om generella attityder ändras, så leder det med större sannolikhet till olika konsekvenser för attityder på lägre nivåer medan "det omvända inte gäller med samma sannolikhet" (Brante, Andersen & Korsnes, 1998, s. 20).

En omtvistad fråga gäller attitydundersökningar och huruvida resultaten av dessa kan användas för att förklara eller förutsäga hur en individ kommer att agera. En attityd anses dock ha ett svagt prediktionsvärde då agerandet oftast är situationsbundet och eftersom attityder, som de avspeglas i mätningar, även beror av mätningssituationen och på (sociala) förväntningar.

Attityd definieras även särskilt ur funktionshindernsynpunkt av Albrecht (2006) i Encyclopedia of Disability. Här betonas attitydernas roll i den sociala definitionen av funktionshinder och därmed attityders betydelse för *både* uppkomst av eller undanröjande av funktionshinder.

I både *International classification of functioning disability and health* (ICF, WHO 2001) och i *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*¹ finns attityder med som ett grundläggande inslag. Attityder kan liknas vid en kraft som inbegriper människors samlade inställning till funktionshinder, och vars styrka visas av att de jämföras med sådana krafter som dem hos

¹ För att underlätta läsningen skrivs hädanefter *Konventionen* då *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* avses.

samhällets ideologier. ICF redogör kortfattat för den medicinska och den sociala modellen. Attityder hör hemma i den sociala modellen och beskrivs där som socialt skapade och som viktiga för uppkomst av funktionshinder:

Disability is not an attribute of an individual, but rather a complex collection of conditions, many of which are created by the social environment. /.../ The issue is therefore an *attitudinal or ideological* one requiring social change, which at the political level becomes a question of human rights. For this model disability is a political issue. (WHO 2001 s. 20. Vår kursivering.)

I ICF kodas attityder som förekommande i en hierarkisk ordning utgående från individen. Attityder anses ta sig olika uttryck (på en skala mellan negativa och positiva) inom såväl den närmaste familjen, via vänner, släkt, arbetskamrater, vårdpersonal, som hos okända personer och som uttryck för rådande samhälleliga regler, normer och ideal (WHO 2001, s. 190-191.).

I *Konventionen* tas attityder upp i det inledande avsnittet där det stipuleras vad som åvilar konventionsstaterna då de undertecknat konventionen. Punkt e) lyder:

/.../ "funktionsnedsättning" och "funktionshinder" är begrepp under utveckling och att funktionshinder härrör från samspel mellan personer med funktionsnedsättningar och hinder som är betingade av attityder och miljön, vilka motverkar deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (Konventionen s. 4. Vår kursivering)

Definition av intervention

Intervention definieras främst inom medicinen och står där för ett vetenskapligt samlingsbegrepp som omfattar förebyggande eller behandlande åtgärder (Nationalencyklopedin, intervention). Hydén (2008) diskuterar vilken roll den systematiska kunskapsöversikten spelar för att uppnå evidensbaserad praktik inom socialt arbete. Definitionen av evidensbaserad hänger då nära samman med de interventioner som genomförs och Hydén (2008 s. 5) citerar McNeece & Thyer (2004): "Evidence-based practice or EBP can be defined very simple as treatment [*or intervention*] based on the best available science or research evidence".

Forskning om attityder inom området funktionshinder

Vi har försökt ge en generell och koncentrerad definition av begreppet attityd såsom det beskrivits och använts inom främst socialvetenskaperna. Inom området funktionshinder betecknar ordet attityd en samhällelig inställning, oftast förknippad med fördomsfullhet och nedvärderande och, som *i sig själv*, utgör ett hinder den s.k. attitydbarriären.

Inom ramen för Bemötandeutredningen (SOU 1999) genomfördes en kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder (SOU 1998). Kunskapsöversikten kom till stor del att handla om attityder eftersom den litteratur som behandlat området till stor del utgick från detta begrepp. Det går även tillbaka på definitionen av attityder ovan och frågan huruvida människors attityder förutsäger hur de kommer att agera, dvs. hur de kommer att bemöta t.ex. personer med funktionsnedsättning. Författaren slår fast att konsensus saknas inom forskningen och att man visserligen ser ett samband mellan attityd och bemötande, men att vissa forskare ser att främst sociala och strukturella faktorer bestämmer bemötandet medan andra anser att det är attityderna, "dvs. människors föreställningar, åsikter eller värderingar, som avgör bemötandet" (SOU 1998, s. 14).

I SOU 1998 sammanfattas även flera grundläggande forskningsresultat när det gäller olika aspekter av attityder gentemot personer med funktionsnedsättning. Det gäller dels vad som framkommit om

attityder i relation till olika slags funktionsnedsättningar **dels** vad som ansetts verkningsfullt i arbetet med att förändra och påverka (negativa) attityder.

För att beskriva hur personer *utan* funktionsnedsättningar ser på personer *med* funktionsnedsättningar har hierarkiliknelsen använts. Den går kortfattat och övergripande ut på att personer med fysiska funktionsnedsättningar står högre i rang jämfört med personer med psykiska funktionsnedsättningar. Vidare, en liknande hierarkisk syn anses råda när det gäller personer med intellektuella funktionsnedsättningar jämfört med personer med psykiska funktionsnedsättningar där omgivningens attityder är mer positiva till den förra gruppen. Olika förklaringsmodeller och teorier har presenterats som en hjälp att förstå dessa värderande synsätt. Chan, da Silva Cardoso & Chronister (2009, s. 341) refererar till hypotesen om kontrollerbarhet och stabilitet (*controllability and stability*) som orsaken till människors olika preferenser när det gäller typer av funktionsnedsättningar. Det handlar om att fysiska funktionsnedsättningar betraktas som stabila tillstånd och som bortom personens kontroll för hur de uppstod; därmed står dessa personer högre i rang. Och vice versa, funktionsnedsättningar som betraktas som att personen haft del i deras uppkomst, som att han eller hon kunnat kontrollera, dvs. underförstått undvikit att de uppstod, hamnar långt ner i rangordningen.

En stor del av forskningen om attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning har handlat om att mäta olika gruppers attityder. Albrecht (2006) ger en kort historisk summering av denna mättradition och visar hur den gått från att mäta generella uppfattningar (exempelvis huruvida personer med funktionsnedsättning ansetts onda eller goda) till alltmer specifika och riktade frågeställningar i takt med ökad inkludering i främst västerländska samhällen. Behovet av att mäta mer specifikt har motiverats av insikten att ökad samhällelig inkludering har inneburit många konfrontationer med hinder i form av negativa attityder. Även Chan, da Silva Cardoso & Chronister (2009, s. 344) tar upp frågan om mätningar (alternativt utvärdering) av attityder. Två traditioner har dominerat, nämligen direkta mätmetoder och indirekta metoder (*direct methods* respektive *indirect methods*). Direkta mätmetoder, dvs. när personerna vet att deras inställning till funktionshinder mäts, anses vara utsatta för mätfel pga. benägenheten att svara enligt vad som är socialt accepterat, snarare än vad personen egentligen tycker. Därför har indirekta mätmetoder (där attityder mäts via test där personerna ska svara snabbt och automatiskt och inte ges tid att tänka över svaret) använts i stor utsträckning vilka har ansetts kontrollera för denna källa till felaktiga resultat och slutsatser.

Forskning om förändring av attityder

Attitudes toward people with disability are known to be complex, stable and resistant to change. Chan m.fl. (2009) citerar Cook (1998).

Det är, som citatet visar, viktigt att hålla i minnet att vi har att göra med komplexa sociala fenomen vars förändring beror både av långsamma samhälleliga och historiska processer och av en mängd individuella och situationsbundna faktorer (National disability authority, NDA, 2007).

I forskningen om attitydförändring tas två grundläggande strategier upp: *ökade kunskaper* via utbildning och information och *ökad kontakt* mellan personer med och utan funktionsnedsättning. Av detta framgår implicit att vad som formar och upprätthåller (negativa) attityder är brist på kunskap och avsaknad av kontakt (SOU 1998, NDA 2007).

Till de två huvudspåren, vi kallar dem här kontakthypotesen och informationshypotesen, finns flera parallella spår. Det handlar bl.a. om vilka villkor som har ansetts vara mest betydelsefulla för att kontaktskapande mellan personer med och utan funktionsnedsättning ska få en långsiktig effekt, dvs. åstadkomma attitydförändring inför funktionshinder. Krävs personlig kontakt eller räcker det med

kontaktförmedlande via medier? Fungerar så kallade inlevelseövningar där personer utan funktionsnedsättning får prova att använda rullstol, får prova att använda hörselskydd en dag osv.?

Tidigare forskning har på ett förhållandevis detaljerat sätt beskrivit vilken kvalitet kontakterna behöver ha för att de ska ha en reell och långsiktig påverkan på attityder. NDA (2007 s. 35) refererar Hewstone (2003) och räknar upp fem villkor:

1. under jämlika statusförhållanden
2. i situationer utan risk för stereotypa förställningar
3. där det krävs samverkan mellan grupper
4. där deltagare har möjlighet att lära känna varandra ingående
5. där rådande sociala normer understödjer jämlikhet

På liknande vis handlar frågan om att nå ut med information om funktionshinder och därmed påverka negativa attityder om *hur* informationen ska ges, *när* den ska ges, *vad* den ska innehålla, *vem* ska informera osv.

SOU:1998 (s. 120). sammanfattar vad som ansetts ha krävts för att information respektive kontakt ska få effekt nämligen en kombination av båda strategierna; "enbart information eller kontakt förändrar inte attityder på ett signifikant sätt".

I resultatavsnittet redovisas resultat från nitton nyare översiktsartiklar som studerat **dels** attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning **dels** interventionsstudier som studerat olika sätt att förändra och påverka attityder.

Metod

Systematiska litteraturöversikter

Resultaten i föreliggande kunskapssammanställning bygger på en systematisk litteraturöversikt. Den systematiska litteraturöversikten syftar till att integrera vetenskapliga empiriska fynd och summera evidens inom ett forskningsområde (Higgins & Green, 2011). Mål och syften samt inklusionskriterier formuleras och bestäms i förväg, metoderna som används beskrivs för att kunna reproduceras. En systematisk sökning efter relevant litteratur genomförs, ett urval görs, relevans och kvalitet bedöms, data extraheras och en syntes/sammanvägning av resultaten presenteras samt en bedömning görs av hur välgrundade resultaten är (Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), 2013b). En systematisk litteraturstudie kan, men behöver inte innehålla, metaanalyser.

Projektupplägg

Föreliggande rapport har genomförts enligt följande upplägg:

Samtal med uppdragsgivare för att diskutera: frågeställning(ar), indikatorer, målpopulation, inklusionskriterier, hur är relevanta studier indexerade och vilka termer som kan förekomma i titel, abstract och nyckelord/keywords, samt hur stora sökmängder som kan förväntas.

Samtal med bibliotekarie samt Örebro universitetsbibliotek för identifikation av informationskällor och relevanta sökordssträngar.

Upprättande av referenshanteringsbibliotek (EndNote).

Litteratursökning i enlighet med i förväg bestämda frågeställningar, val av databaser och sök/ämnesordsträngar.

Extraktion utifrån titel och nyckelord/keywords i enlighet med på förhand bestämda inklusions- och exklusionskriterier.

Evidens-, och kvalitetsbedömning av utvalt material

Sammanställning av resultat i skriftlig rapport.

Litteratur

Litteratursökning gjordes i enlighet med uppdragsgivarens frågeställningar och inkluderade i sökningarna inkluderades medicinsk, vårdvetenskaplig, psykologisk, sociologisk, statsvetenskaplig och pedagogisk forskningslitteratur.

En förberedande sökning visade det fanns ett flertal tidigare systematiska litteratursammanställningar. Sökmängderna var lika stora som väntat.

Databaser och sökstrategi

Annat än forskningsdatabaser

Sökning har skett i:

Webban – Landstingens forskningsdatabas

Resultat: 0 st

Svenska forskningsprojekt om funktionshinder/nedsättning 2001-2010

1411 projekt

Resultat: 0 st

Allmänna arvsfondens projektdatabas

Resultat: 0 st aktuella

Europeiska socialfondens projektdatabas:

Resultat: 0 st aktuella

Brev till funktionshinderforskare i Finland, Norge, Danmark

Resultat: 0 st

Manuell sökning efter nordisk litteratur: 2 st aktuella studier, en norsk (Borg 2008) och en dansk (Det centrale handicapråd 2014) vars innehåll och slutsatser i allt väsentligt stödjer våra egna slutsatser.

Libris: attityd* funktionshind* (2000-2015):

Resultat: 110 st blandade träffar varav 0 st aktuella

Artikelsök: attityd* funktionshind* (2000-2015):

Resultat: 36 st blandade träffar (främst artiklar ur dagstidningar), varav 0 st aktuella

Myndigheter (manuella sökningar) (2000-2015):

Resultat: 0 st

Forskningsdatabaser

Ämnesdatabaserna Scopus (Elsevier), Academic Search Elite (EBSCOHost), Cumulative Index to Nursing and Allied Health (CINAHL) (EBSCOHost), SweMed+ (Karolinska institutet), PubMed (National Library of Medicine), Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA) (ProQuest), ERIC (Education Resources Information Center) (ProQuest), The International Bibliography of the Social Sciences (IBSS) (ProQuest), PsycInfo (ProQuest), PsycArticles (ProQuest), Social Services Abstract (SSA) (ProQuest), Sociological Abstracts (SA) (ProQuest), Science Citation Index Expanded (SCI) (Web of Science), Social Sciences citation index (SSCI) (Web of Science), och BIOSYS (Web of Science), samt sex databaser i Cochrane biblioteket genomsöktes.

ASSIA, ERIC, PsycInfo, IBSS, PsycInfo, PsycArticles, SSA, och SA samsöktes via metasöktjänsten ProQuest Social Sciences. Via EBSCOHost nåddes var för sig databaserna Academic Search Elite och CINAHL. PubMed söktes via National Library of Medicine (NLM) och SweMed+ via Karolinska institutet. Scopus finns att nå på Elsevier's sökplattform SciVerse och Thomson Reuters sökplattform, World of Knowledge möjliggör samtidig sökning i Web of Science och BIOSYS. Web of Science innehåller databaserna Social Sciences Citation Index samt Science Citation Index.

Booleanska operatorer som användes var AND, OR.

För att identifiera relevanta sökordssträngar identifierades först fria sökord i enlighet med givet uppdrag. Baserat på det söktes respektive ämnesdatabas ordlista efter relevanta ämnesord. Söksträngar sammanställdes därefter. Beroende på vilken ämnesdatabas som söktes bestod söksträngarna av fria sökord samt ämnesord, alternativt enbart fria sökord. Elsevier's Scopus, liksom Web of Knowledge har inte ämnesordlistor vilket innebar att enbart fria sökord användes. The Cochrane Library liksom PubMed och SweMed+ söktes med hjälp av MeSH-termer. Inga utfallsvariabler har använts som sökord, ämnesord eller i söksträngar då uppdragets övergripande målsättning var att få en bred bild av forskningsläget.

Söksträngar

Söksträngar utarbetades i relation till den databas som genomsöktes eller sökmotor som användes. De söksträngar som användes presenteras i Bilaga 1.

Omfattning och inklusionskriterier

Den insamlade litteraturen omfattade sammanlagt 5 687 artiklar, varav 157 stycken utgjorde systematiska litteratursammanställningar och resterande var originalartiklar, som publicerats i engelskspråkiga vetenskapligt granskade tidskrifter. Tidsperiod som sökning gjordes för var 2005-2015. Inga avgränsningar gjordes vad gällde målgrupp, undersökningsdesign eller utfallsvariabler. Sökning avsåg titel och nyckelord.

Då det fanns ett stort antal systematiska översikter som tillsammans inkluderade mer än 1 200 originalstudier inom området utformades projektet som en översikt av de systematiska översikterna. Även dessa var många inom de två aktuella områdena så vi gjorde ett selektivt urval för noggrann genomgång. Vi strävade efter att täcka olika typer av funktionsnedsättning och olika kontexter. En systematisk totalgenomgång (som vi påbörjade) gav lite ny information för varje ny artikel vilket ansågs som ett oekonomiskt arbetssätt. Därför valde vi selektivt bland artiklarna.

Från de ursprungliga 157 litteratursammanställningarna valdes 35 stycken ut för en mer djupgående genomgång (se Bilaga 2). Inklusionskriterier för dessa litteratursammanställningar (2015-2005) var att populationen avsåg personer med funktionsnedsättning (de kan vara alla, specificerat eller ospecificerat), samt att de behandlade attityder. Målsättningen genomgången var att bland de utvalda 35 inkludera så många litteratursammanställningar att alla funktionsnedsättningsgrupper

omfattades i minst en litteratursammanställning samt att de större interventionsområdena (såsom vård, skola, arbetsliv) fanns representerade. Vi startade med sammanställningarna från 2015 och stannade 2011 då saturation/mättnad var uppnått. Resultatet blev 19 översiktsartiklar (se Bilaga 3).

Resultatredovisning

Tio av de nitton översikterna representerar allmänhetens (se Definitioner) attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning. Nio av dem beskriver åtgärder och interventioner som genomförts i syfte att påverka och förbättra attityder. Översiktsartiklarna om attityder redovisas under rubriken Resultat 1 och de om interventioner redovisas under Resultat 2. Under Resultat 3 redovisas geografiska och kronologiska data samt stickprovsstorlek och antal databaser för samtliga översiktsartiklar.

Resultat 1. Attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning

Här sammanställs de översikter som svarar på frågorna om vilka kunskaper, attityder och beteenden angående personer med funktionsnedsättningar. Översikternas fullständiga artikelnamn (Studie) redovisas genomgående utifrån deras höga informationsvärde, och på grund av variationen i ämnesområdena. Översikterna har delats in utifrån de olika delar av samhället, s.k. "områden" (allmänheten samt andra grupper/organisationer) som dem i de ingående studierna undersökt. Huvudsakligt syfte och problemformulering (Fo-problem/frågeställning) samt slutsatser (Resultat) beskrivs också för respektive översikt.

Tabell 1a. Område och funktionsnedsättningar. Med "Funktionsnedsättning" avses vilken målgruppen var för attityderna respektive för vilket fenomen attityder förelåg. Förkortningar: A=attityd, fn= funktionsnedsättningar, pers=personer, fys fn= fysiska fn, int fn= intellektuella fn, psyk fn= psykiska fn, ej spec= ej specificerat.

Studie	Område	Funktionsnedsättning
1. Wilson & Scior (2014) Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: a literature review	allmänheten (främst studenter, socialarbetare, lärare inom hälsa)	pers m fys fn och pers m int fn
2. Vornholt, Uitdewilligen, & Nijhuis (2013) Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work: A Literature Review	arbetsliv (arbetsgivare, kollegor)	ej spec (arbetstagare med fn)
3. de Boer, Pijl & Minnaert (2011) Regular Primary Schoolteachers' Attitudes towards Inclusive Education: A Review of the Literature	skola/utbildning (lärares A)	fenomenet inkluderad undervisning
4. de Boer, Pijl & Minnaert (2012) Students' Attitudes towards Peers with Disabilities: A review of the literature	skola/utbildning ("normala" skolkamraters A)	ej spec (elever med fn)
5. Satchidanand (2012) Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: a systematic review	skola/utbildning inom hälso/sjukvård (vårdstudenters och vårdprofessionellas A)	patienter med fys fn
6. Ju, Roberts & Zhang (2013) Employer attitudes toward workers with disabilities: A review of research in the past decade	arbetsliv (arbetsgivares A)	ej spec (arbetstagare med fn)
7. Burke et al. (2013) Employers' attitudes towards hiring and retaining people with disabilities: A review of the literature	arbetsliv (arbetsgivares A)	ej spec (arbetstagare med fn, specifikt fenomenet att anställa och behålla (jmftr nå, få och behålla))
8. Clarke m.fl. (2014) Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis	hälso/sjukvård (vårdpersonal)	pers m psyk fn
9. Levey (2014) Attitudes of Nursing Faculty towards Nursing Students with Disabilities: An Integrative Review	skola/utbildning inom hälso/sjukvård (personal inom sjuksköterskeprogr)	ej spec (sjuksköterskeelever m fn)

10. Schomerus m.fl. (2012)	allmänheten	pers m psyk fn (mental illness)
Evolution of public attitudes about mental illness: a systematic review and meta-analysis		

Tabell 1b. Frågeställning, design och resultat för område allmänheten

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av huvudsakligt syfte och problemformulering, med "Ingående studiers design" avses beskrivning av metoder i originalartiklarna.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Ingående studiers design	Resultat
1. Wilson & Scior (2014) Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: a literature review	Resultat från implicita attitydmätningar har ev större tillförlitlighet än resultat av explicita attitydmätningar pga risken för socialt önskvärda svar; studien summerar resultat av studier som undersökt implicita attityder mot pers m fn, undersöker sambandet mellan <i>explicita</i> och <i>implicita</i> attityder till pers m fn, finns ev skillnader i styrka och utsträckning av implicita A till pers med olika typer av fn?	Främst webbaserade tester av personers implicita A till pers m fn, främst bekvämlighetsurval.	SAMMANF: A mätt med implicita tester visade negativa A till pers med rörelse, syn, och int fn, studier om hörsel hittades ej. Testet innebär att man väljer preferens för antingen pers med fn eller pers utan fn. Enbart studier med Implicit Association Test (IAT) togs med och utgjorde inklusionskriterium. 13 artiklar rörde fysiska fn, 3 rörde int fn och 1 rörde båda. Respondenterna föredrog pers utan fysiska fn, Faktorer relaterade till fysiska fn och som ev kan förklara negativt/positivt resultat: kontakt med pers m fn var positivt, rädsla för att själv drabbas av sjukdom vid åsyn av pers med synliga fn var negativt och ökade fördomarna, individuell stark tro på att man inte kommer att drabbas var positivt. För pers med int fn hittades negativa implicita A, trots att respondenterna var omvårdnadspersonal. 11 studier mätte även EXPLICITA A. 6 av dessa fann vaga samband mellan IMPLICITA A och EXPLICITA A. Flera metodologiska problem utpekades som begränsar studiernas generaliserbarhet och tillförlitlighet.
10. Schomerus m.fl. (2012) Evolution of public attitudes about mental illness: a systematic review and meta-analysis	Om huruvida kunskapsnivån om psyk fn har ökat över tid, samt huruvida benägenheten att söka hjälp ökat? Har negativa stereotyper och socialt avståndstagande minskat? Hypotesdrivet: psyk fn ses nu som härledd ur patologiska/medicinska sjukdomstillstånd och således möjliga att bota, snarare än som konsekvens av opåverkbara omgivningsrelaterade faktorer, där individen är mer eller mindre skyldig, detta borde sammantaget ha lett till minskad stigmatisering?	Jmfr av studier med likartad design gjordes m hj a regressionsanalys, resten analyserades "kvalitativt/narrativt". ALLTSÅ enbart studier med upprepad mätning som bedömdes kunna visa verkliga skillnader. BÅDE peer-review och grå litt.	Kraftigt ökade faktakunskaper om psyk ohälsa generellt samt ökad tilltro till hjälp med medicin OCH/ELLER psykoterapi. Alltså övergång till BIOMEDICINSK förklaringsmodell som fått samhälleligt genomslag. Nästan ingen förbättring sågs avseende minskade negativa stereotyper, några studier visade ökning av tron att pers m psyk fn är farliga. Ang SOCIAL ACCEPTANS: oförändrade resultat eller försämring gällande allmänhetens A till pers m psyk fn (främst pers m schizofreni). Förslag på ORSAKER till TRENDEN försämrade A till pers m psyk fn, dvs.: dilemma; kunskaperna ökar men åtföljs inte av förbättrade A; inga bevis för att den biomedicinska modellens borttagande av personligt ansvar för sjukdomen har effekt på allmänhetens (negativa) A. Istället tycks biomedicinska förklaringar kunna förstärka "annorlundaskapet", minska optimismen för bot. Förf vill att psykiatrin går mot en BIO-PSYKO-SOCIAL modell och föreslår att

			kommande kampanjer ska INKLUDERA KONTAKT mellan pers MED och UTAN psyk fn, dvs. kontakthypotesen får starkt stöd.
--	--	--	---

Tabell 1c. Frågeställning, design och resultat för område arbetsliv

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Ingående studiers design" avses beskrivning av metoder i originalartiklarna. (AG=arbetsgivare)

Studie	Fo-problem/frågeställning	Ingående studiers design	Resultat
2. Vornholt, Uitdewilligen, & Nijhuis (2013) Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work: A Literature Review	Vilka faktorer påverkar acceptansen av personer med fn på vanliga arbetsplatser? Artikeln undersöker begreppet acceptans i relation till frågeställningen och lånar de kognitiva, affektiva och beteendemässiga komponenterna som vanligtvis ingår i A för att analysera ACCEPTANS. Förf förstår ACCEPTANS som en konsekvens eller ett resultat av personers A till pers m fn.	Blandat: 29 enkät, 12 intervjuer, 4 experiment.	1) Faktorer inom kognitiv komponent: kontakthypotesen får stöd, pers m psyk fn upplever mer diskriminering, har pers m fn samma ansvar och jobbar heltid så accepteras hen mer, 2) Faktorer inom affektiv komponent, dvs. stigmatiserande A: generell låg tilltro till personers arbetskapacitet, låg tilltro till personers utvecklingspotential, anpassningar på arbetsplatsen sågs snett på, målgruppen själv förutsatte att de skulle stigmatiseras, 3) faktorer inom beteendemässig komponent, dvs. utmärkande för arbetsgivarna: stöd för kontakthypotesen dvs. tidigare erfarenhet gjorde dem positiva, stor rädsla för merkostnader och låg produktivitet, konstateras att anpassningar av innehåll, arbetstid, planering mm ofta krävs. Avsaknad av kunskap om en persons kompetens/kapacitet/arbetsförmåga ledde till felaktiga/stereotypa uppfattningar och var ett hinder i sig.
6.Ju, Roberts & Zhang (2013) Employer attitudes toward workers with disabilities: A review of research in the past decade	Förutsättning: det låga deltagandet på arbetsmarknaden för målgruppen trots stora initiativ på regional och statlig nivå. Denna review kompletterar två tidigare med samma syfte (Hernandez et al 2000 & Unger 2002)	Enkäter, intervjuer eller fokusgrupper. 13 var kvantitativa, 2 kvalitativa.	Ingående studier bedömde Ags A till följande: 1) målgruppens arbetskapacitet 2) benägenhet att anställa baserat på typ av fn 3) erfarenhet av målgruppen och planer på att anställa 4) fördelar/nackdelar med att anställa målgruppen. 9 av 15 studier rapporterade positiva A. KONTAKTHYPOTISEN FÅR STÖD HÄR: de AG med positiva A hade i många fall tidigare erfarenhet av pers m fn. AG var positiva till anpassningar och tyckte priset var lågt för att behålla kvalificerad personal, tämligen bra A relaterat till pålitlighet, anpassningsförmåga, frånvaro, företagskostnader, samarbete, stöd/anpassningar, omsättning och interaktion med kollegor. Positiva A fanns till långa anställningar. AG hade positiva A till att skapa mångfald på arbetsplatsen. NEGATIVA A: sågs till att anställa pers m grava fn, ingen skillnad sågs mellan A till pers m psy fn och pers med fys fn men här sågs varierande resultat, dock sågs negativa A till att anställa pers med

			int fn och pers med blindhet. Pers m fn fick lägre bedömning på tre aspekter av arbetets genomförande: snabbhet, noggrannhet och arbetsklimat. Generella bekymmer ansågs vara: säkerhet, produktivitet, utförande, låg anställningsbarhet och låga/dåliga kunskaper.
7. Burke m.fl. (2013) Employers' attitudes towards hiring and retaining people with disabilities: A review of the literature	Om Arbetsgivares A till att anställa OCH behålla pers m fn som arbetstagare. Förf påpekar att traditionella professioner inom rehab inte tar tillräcklig hänsyn till omgivningsfaktorer som förändrade samhällsekonomiska förutsättningar, rehab borde se till att pers m fn får utbildning o fortbildning inom områden där det saknas arbetskraft. Organisationer förändras och nu premieras flexibilitet, produktivitet och social kompetens; alltså borde professionellt stöd (rehab) inriktas på stöd i just dessa frågor. Förf rapporterar från tidigare fo om vad som främst oroar AG: pers m fn kräver olika anpassningar på jobbet, är inte så produktiva, behöver mer tid, behöver stöd av andra SAMT AG oroar sig för de negativa A som kollegorna troligen har.	Empiriska studier, väl designade, tydliga syften, bra urvalsförfaranden osv. men (och) med varierade metoder.	Positiva OCH negativa A relaterade till: att anställa och att ARBETSANPASSA, ARBETSPRESTATION, EMOTIONELLA REAKTIONER (affective reactions) och avsiktliga beteenden (behavioural intentions). 13 studier rapporterade POSITIVA A, 9 rapporterade NEGATIVA A. Hos AG med EGEN ERFARENHET av anställda pers m fn sågs övervägande positiva A. KONTAKTHYPOTHESEN får stöd. EV KOSTNADER FÖR ANPASSNINGAR var en stor källa till oro hos AG. AG föredrog att anställa pers m fys fn framför pers m psyk fn. AGs åsikter, uppfattning, tro och oro för målgruppens ARBETSPRESTATION sågs som ett fortsatt stort hinder. OFTA sågs generella POSITIVA A men när det kom till kritan, dvs. att FAKTISKT ANSTÄLLA så kom NEGATIVA A fram. AG uttryckte (i denna amerikanska kontext) tveksamhet inför vilken nytta och effekt rehabaktörer kunde ha. AG behöver utbildning och ÖKAD KONTAKT MED PROFESSIONELLA REHABAKTÖRER.

Tabell 1d. Frågeställning, design och resultat för område skola/utbildning

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Ingående studiers design" avses beskrivning av metoder i originalartiklarna.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Ingående studiers design	Resultat
3. de Boer, Pijl & Minnaert (2011) Regular Primary Schoolteachers' Attitudes towards Inclusive Education: A Review of the Literature	1. Hur ser egentligen vanliga lärare i vanliga skolor på inkluderad undervisning? Och: 2) vilka variabler relaterar till dessa A? och: 3) vilka effekter har lärares A på elevernas sociala delaktighet?	Blandat mest enkät (analys mhja Cognitive, Affective and Behavioural component OCH vidare: A kunde vara positiva, osäkra/neutrala eller negativa, dvs. som svar på fråga 1)	1. majoriteten av respondenter (lärare) var osäkra eller negativa till inkluderad undervisning och säger sig sakna kunskap om detsamma 2. tidigare erfarenhet av inkl undervisning har betydelse, dvs. kontakthypotesen får stöd när det gäller positiva A, hypotesen att både info och kontakt krävs får stöd för positiva A, lärare ser mest negativt på inkludering av elever med psyk fn men mer positivt på inkludering av elever med fysiska fn, 3. Ingen studie tog med huruvida lärares A hade effekt på målgruppens möjlighet till ökad social delaktighet.
4. de Boer, Pijl & Minnaert (2012)	1) vilka A har kamrater UTAN fn till kamrater MED fn? 2)	Blandat mest enkät (analys mhja Cognitive, Affective	1) majoriteten av kamrater UTAN fn var neutrala i sin A till kamrater MED

Students' Attitudes towards Peers with Disabilities: A review of the literature	vilka variabler relaterar till dessa A? 3) relationen mellan kamraternas UTAN fn A och social delaktighet hos kamraterna MED fn?	and Behavioural component OCH vidare: A kunde vara positiva, osäkra/neutrala eller negativa, dvs. som svar på fråga 1)	fn, 2) ju mer kunskap kamrater UTAN fn hade desto bättre A gentemot sin kamrater MED fn, föräldrar med positiv inställning medförde bättre A hos eleverna. REKOMMENDATIONER för åtgärder föreslås, exvis deltagande av föräldrar, mera kunskap om elever MED fn och mera direktkontakt mellan eleverna: detta förväntas öka möjligheten till ökad social delaktighet för elever MED fn.
---	--	--	---

Tabell 1e. Frågeställning, design och resultat för område skola/utbildning inom hälso/sjukvård

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Ingående studiers design" avses beskrivning av metoder i originalartiklarna.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Ingående studiers design	Resultat
5. Satchidanand (2012) Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: a systematic review	Antagande: ev negativa A till fys fn kan ev ge dålig kvalitet på den vård som ges, risken finns att vårdpersonal ser endast till fn och inte till hela personen, viktiga vårdbehov riskerar att förbises	Nio skalor/mätinstrument, dvs. "X A till AO" var representerade (kvalitativ analys och "narrativ" rapportering av studiernas resultat)	Vårdstudenter och professionella hade generellt positiva A till pers m fys fn, färre hade negativa A vid behandling av pers m fys fn. FAKTORER relaterade till A: erfarenhet av och tidigare kontakt med pers m fys fn hade stark positiv relation med A, dvs. kontakthypotesen får stöd, kvinnor hade generellt mer positiva A, några studier såg försämrade A över tid; från student till professionell. Den rel låga grad av negativa A som hittades relaterade även till brist på kunskap om och brist på kontakt med personer med fys fn.
9. Levey (2014) Attitudes of Nursing Faculty towards Nursing Students with Disabilities: An Integrative Review	Tar bl.a. upp de tre AMERIKANSKA rättsliga incitamenten (senaste: ADA 2008) för att studenter m fn ska kunna utbilda sig till sjuksköterska.	7 studier var kvantitativa varav 5 deskriptiva kartläggningar (<i>descriptive surveys</i>) en avhandling var kvalitativ.	Tre huvudteman: intagningsprocessen (<i>admission</i>), anpassningar (<i>accommodations</i>), uppfattningar om förmåga (<i>perceptions of ability</i>). Ang intagning av studenter så ansågs de behöva leva upp till utbildningens krav utan stöd av anpassningar, traditionella uppfattningar om vad som krävdes av en sjuksköterska rådde. Några utbildningar tackade nej till studenter m fn pga oförmåga att möta behov av anpassning. Ang anpassningar erbjöds detta på några utbildningar, andra såg dessa som "överkurs", tidskrävande, och inte önskvärda, brist på kunskap om anpassningar fanns. Ovilja att ändra undervisningsplan och kursplan fanns. Ang uppfattning om förmåga, en fn sågs som en sjukdom och följaktligen sågs studenten m fn som i behov av bot/åtgärd och inte som en kapabel person. Patientsäkerheten sågs som hotad om en sjuksköterska hade fn. Lärare hade lägre förväntningar på studenter m fn. Stor brist på kunskap om fn och fh och på

			erfarenhet av studenter m fn rapporterades i flera studier.
--	--	--	---

Tabell 1f. Frågeställning, design och resultat för område hälso/sjukvård

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Ingående studiers design" avses beskrivning av metoder i originalartiklarna.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Ingående studiers design	Resultat
8. Clarke m.fl. (2014) Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis	Om vårdpersonal inom akutmottagningar och deras A gentemot personer som söker akut och har psykiska problem. Förståelse behövs för A hos personalen med tanke på att deras kliniska bedömning av målgruppen har stor betydelse för hur utbildning och förbättrande åtgärder inom området utformas.	24 studier var enkäter om A-mätning med olika skalor, flera övriga var intervjuer.	Tematisk analys: 4 TEMAN: brukares perspektiv på bemötande, A hos akutens personal, den fysiska miljön på akuten, Interv. för att ändra A. BRUKARE upplevde dåligt bemötande, blev inte lyssnade på, kände skam och skuld. PERSONAL upplevde obehag inför ev aggressiva personer eller konstigt uppträdande, akutens funktion som "slussa-vidare" gav upphov till varför-bry-sig-mentalitet. FYSISK MILJÖ är varken lämpad eller tänkt för personer som kommer dit med psyk akuta problem, akutavd. med oklara rollfördelningar av omvårdnaden hade mer negativa A. INTERVENTIONER sågs oftast som endagsfortbildning om exv olika psykiska tillstånd, omedelbara förbättringar i att bedöma patienter sågs, äldre vårdpersonal (>15 års praktik) hade låg benägenhet att ändra A. DISKUSSION om huruvida patienters rapporter om negativa A i högre grad beror på ett beteende och bemötande format av rådande omständigheter vilka <i>tolkas</i> som negativa A, fastän bemötandet har andra orsaker som exv. brist på kunskap, ej tillgång till snabb lindring samt brist på empati orsakat av upprepade möten med personer man inte kan hjälpa.

Resultat 2. Interventioner för att förbättra attityder

Här sammanställs de översikter som svarar på frågorna om vilka interventioner som bedömts ha potential att bidra till att öka kunskaper samt minska negativa attityder till och diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Översikterna har delats in utifrån de olika delar av samhället, s.k. "områden" (allmänheten samt andra grupper/organisationer) som de i dem ingående studierna undersökt. Översikternas fullständiga artikelnamn (Studie) redovisas genomgående utifrån deras höga informationsvärde, och på grund av variationen i ämnesområdena. Huvudsakligt syfte och problemformulering (Fo-problem/frågeställning) samt slutsatser (Resultat) beskrivs också för respektive översikt.

Tabell 2a. Område för intervention och målgrupp

Med "Område för intervention" avses den grupp/organisation som fick en intervention av något slag i syfte att förbättra attityder till funktionshinder/personer med funktionsnedsättning, med "Målgrupp" avses den målgrupp om vilken attityderna avsågs förbättras. **Förkortningar:**-A=attityd, fn= funktionsnedsättningar, pers=personer, fys fn= fysiska fn, int fn= intellektuella fn, psyk fn= psykiska fn, ej spec= ej specificerat.

Studie	Område för intervention	Målgrupp
11. Rose, Rose & Kent (2012) Staff training in intellectual disability services: a review of the literature and implications for mental health services provided to individuals with intellectual disability	hälso/sjukvård (vårdpersonal)	pers m int fn
12. Karpur m.fl. (2014) Employer Practices for Employment of People with Disabilities: A Literature Scoping Review	arbetsliv (arbetsgivare)	ej spec (<i>arbetstagare med fn</i>)
13. Shakespeare & Kleine (2013) Educating Health Professionals about Disability: A Review of Interventions	hälso/sjukvård (vårdpersonal <i>health professionals</i>)	ej spec (<i>patienter med fn</i>)
14. Lindsay & Edwards (2013) A systematic review of disability awareness interventions for children and youth	skola/utbildning (skolbarn 5-19 år)	ej spec (både <i>pers m fn</i> och funktionshinder som fenomen <i>disability</i>)
15. Sakellari m. fl. (2011) Educational interventions in secondary education aiming to affect pupils' attitudes towards mental illness: a review of the literature	skola/utbildning (gymnasieelever 12-18 år)	pers m psyk fn (<i>mental illness</i>)
16. Leigers & Myers (2015) Effect of Duration of Peer Awareness Education on Attitudes toward Students with Disabilities: A Systematic Review	skola/utbildning (Elever utan fn)	ej spec (<i>elever m fn</i>)
17. Perry m. fl. (2013) A systematic review of the evidence on service user involvement in interpersonal skills training of mental health students	skola/utbildning inom hälso- sjukvård (vårdstudenter)	pers m psyk fn (<i>mental illness</i>)
18. Corrigan m.fl. (2012) Challenging the public stigma of mental illness: a meta-analysis of outcome studies	allmänheten (public)	pers m psyk fn (<i>mental illness</i>)
19. Seewooruttun (2014) Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people	Allmänheten	pers m int fn (<i>intellectual disabilities</i>)

Tabell 2b. Frågeställning, interventionstyp, resultat och om vad som ej tycktes fungera för område arbetsliv

Med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Typ av intervention" avses beskrivning av de olika slags åtgärder som genomförts i syfte att förbättra attityder, med "Resultat av intervention" avses beskrivning av studiens huvudsakliga slutsatser och med "Vad som ej tycktes fungera" avses en beskrivning av respektive studies eventuella diskussion om vilken typ av intervention/åtgärd som ej tycktes fungera.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Typ av intervention	Resultat av intervention	Om vad som ej tycktes fungera (där så angetts)
12. Karpur m.fl. (2014) Employer Practices for Employment of People with Disabilities: A Literature Scoping Review	Studie om arbetsgivares (AG) praktiska verksamhet/praktiska åtgärder inom anställningsprocessen av pers m fn. Glapp i litteraturen identifierades angående studier om AGs faktiska praktik (employers actual practices). Studien undersöker vad som studerats mest för att få svar på frågan vad som är AGs främsta incitament, resp utgör motstånd, för anställning av pers m fn.	flest studier handlade om ANPASSNINGAR, följt av ORGANISATORISKT KLIMAT OCH A till pers med fn, följt av REKRYTERING och ANSTÄLLNINGSPRAXIS, färre studier handlade om BIDRAG och RÄTTSLIGA TVISTER OCH KONFLIKTER.	Många AG genomförde ANPASSNINGAR men oroades över kostnads- och bidragsdelen, även negativa A till anpassningar fanns hos AG och kollegor. KUNSKAP/OKUNSKAP om anpassningar var viktigt och många AG HADE TEORETISK KUNSKAP men hade svårt att omsätta denna i praktisk handling.	Trots medvetenhet och kunskap om ANPASSNINGAR tycks AG ha svårt att gå från teoretisk kunskap/fakta till praktisk handling, de tycks sakna verktyg och kapacitet för aktiva åtgärder. Förf påpekar behovet av interventionsstudier och vikten av kunskapsspridning till AG. Både fo, policydokument och annan litteratur skrivs både för och riktas till rehabpersonal, målgruppen själv och andra REDAN INVIGDA, istället för att riktas DIREKT TILL AG och personalansvariga.

Tabell 2c. Frågeställning, interventionstyp, resultat och om vad som ej tycktes fungera för område hälso/sjukvård (vårdpersonal)

Med "Typ av intervention" avses beskrivning av de olika slags åtgärder som genomförts i syfte att förbättra attityder, med "Resultat av intervention" avses beskrivning av studiens huvudsakliga slutsatser och med "Vad som ej tycktes fungera" avses en beskrivning av respektive studies eventuella diskussion om vilken typ av intervention/åtgärd som ej tycktes fungera.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Typ av intervention	Resultat av intervention	Om vad som ej tycktes fungera (där så angetts)
11. Rose, Rose & Kent (2012) Staff training in intellectual disability services: a review of the literature and implications for mental health services	Antagande: pers m int fn blir mer och mer hänvisade till allmänna sjukvården istf specialiserade enheter, resultatet kan bli personal utan kunskap om pers	Främst teoretisk utbildning till personal för att öka färdigheterna och förbättra A, kurser, en-dags-kurs, workshops,	Då effekter på ökade färdigheter och förbättrade A mäts DIREKT efter utbildningsinsatsen har denna bevisad effekt. Över tid tycks ökade teoretiska kunskaper finnas kvar men ökade praktiska färdigheter och A-förändring tycktes ha gått tillbaka	ENBART teoretisk utbildning tycks ha mindre effekt, en koppling till praktik tycks behövas. Att ENBART erbjuda utbildning till frivilliga deltagare resulterar i att mindre motiverade personer, med

provided to individuals with intellectual disability	m int fn och därpå följande negativa A. Ytterligare en konsekvens kan vara att pers m int fn och samtidig psykisk ohälsa inte upptäcks o inte får vård.	kurs med varvad teori och praktik,	till samma nivå. Ökade teoretiska kunskaper tycks spilla över på praktiskt arbete men ingående studiers bevis är svaga pga. små stickprov, icke-validerade mätinstrument, samt ev större effekt av andra faktorer. Viktigt med analys av FÖRKUNSKAPER hos gruppen som ska få utbildning då kunskaper varierar stort intraprofessionellt,	presumptiva stora behov av ökade kunskaper, inte nås.
13. Shakespeare & Kleine (2013) Educating Health Professionals about Disability: A Review of Interventions	Om vilka åtgärder som prövats för att utbilda hälso/sjukvårdspersonal om funktionshinder och vad resultatet blev av försöken. Olika angreppssätt valdes för att förbättra A, öka kunskap och förbättra praktiken. OBS HÄNVISAR TILL FN-KONV.	Interv./ åtgärder ordnades i sex klasser: 1) vanlig undervisning (33 st) 2) undervisning av målgruppen (15 st) 3) kontakt med målgruppen (23 st) 4) besök/praktik hos målgruppen (9 st) 5) inlevelseövningar (simulering) (4 st) 6) klinisk erfarenhet (9 st)	Effekterna mättes vanligtvis med före- och eftermätning och generellt hittades goda effekter, dvs. ökad kunskap och förbättrade A; här hade vanlig undervisning lägst effekt. Kontakthypotesen får starkt stöd. Även kontakt med målgruppen och olika övningar on-line fick goda vitsord och hade effekt. Inga studier hittades som försökt mäta patienters nöjdhet med personal efter att dessa genomgått en intervention/åtgärd. Starkast effekt på lärande om pers m fn ansågs uppstå då vårdstudenterna uppmanades till kritisk reflektion på sina upplevelser och även uppmanades beskriva sina känslor.	Vanlig undervisning/enbart information har mindre effekt på kunskapsökning och förändrade A än när denna kombineras med möten med målgruppen och/eller övningar som innehåller möjlighet till reflektion. Inlevelseövningar beskrivs som vanligt förekommande (exv åka rullstol en dag, använda örönproppar osv.) och som uppskattat av deltagare, de kritiserar dock av förf från ett snarast etiskt perspektiv och anses kunna leda till förvanskade uppfattningar snarare än ökad inlevelseförmåga.

Tabell 2d. Frågeställning, interventionstyp, resultat och om vad som ej tycktes fungera för område hälso/sjukvård (vårdstudenter)

Med "Studie" avses fullständigt artikelnamn samt referenshänvisning, med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Typ av intervention" avses beskrivning av de olika slags åtgärder som genomförts i syfte att förbättra attityder, med "Resultat av intervention" avses beskrivning av studiens huvudsakliga slutsatser och med "Vad som ej tycktes fungera" avses en beskrivning av respektive studies eventuella diskussion om vilken typ av intervention/åtgärd som ej tycktes fungera.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Typ av intervention	Resultat av intervention	Om vad som ej tycktes fungera (där så angetts)
17. Perry m.fl. (2013) A systematic review of the evidence on service user involvement in interpersonal skills training of mental health students	Vilken evidens finns för effekt av brukarmedverkan i kommunikations-undervisning, (dvs. A och empatiskt förhållningssätt <i>interpersonal skills-training</i>) av vårdstudenter. Vilka effekter ses jmf med traditionell undervisning? Vad tyckte deltagare? Negativa	Undervisning/lektioner, seminarier, presentationer, samarbeten av olika slag som antingen leddes av personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa eller där dessa deltog.	Dvs. har brukarmedverkan någon effekt på vårdstudenter avseende ökade kunskaper, förändrade A, ändrat beteende, ökad empati osv.? Ja: 1) studenter uppskattar brukarmedverkan och är värdefullt för att ändra A 2) studenternas A och bemötande blir mer holistiskt och personcentrerat 3) viss reservation inför brukarnas representativitet 4) hög effekt på möjligheten att <i>upptäcka</i> traditionella	Studenter tvekar inför brukarnas representativitet och inför deras faktiska kompetens; detta bör alltså tydliggöras vid brukarmedverkan.

	effekter? Problemet som identifierats är snarast (negativt) BEMÖTANDE i vården.		maktförhållanden för att kunna utveckla och agera empatiskt i klinisk verksamhet.	
--	---	--	---	--

Tabell 2e. Frågeställning, interventionstyp, resultat och om vad som ej tycktes fungera för område skola/utbildning

Med "Studie" avses fullständigt artikelnamn samt referenshänvisning, med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Typ av intervention" avses beskrivning av de olika slags åtgärder som genomförts i syfte att förbättra attityder, med "Resultat av intervention" avses beskrivning av studiens huvudsakliga slutsatser och med "Vad som ej tycktes fungera" avses en beskrivning av respektive studies eventuella diskussion om vilken typ av intervention/åtgärd som ej tycktes fungera.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Typ av intervention	Resultat av intervention	Om vad som ej tycktes fungera (där så angetts)
14. Lindsay & Edwards (2013) A systematic review of disability awareness interventions for children and youth	Forskning visar att nästan 50% av barn med fn som går integrerat inte trivs i skolan, nästan alla barn med fn går integrerat och utgör en riskgrupp för social exkludering och mobbing. OBS HÄNVISAR TILL FN-KONV. Artikeln gör en syntes av effektiva sätt att öka medvetenheten om fn hos skolbarn och ger rekommendationer för fortsatta interventioner.	Intv. gällde: 1) fh generellt (11 st) 2) fys fn (10 st) 3) psyk ohälsa (7 st) 4) flera fn (6 st) 5) autism (2 st) 6) int fn (2 st) 7) neuropsyk (1 st). De flesta mätte A till fn/fh med en mängd olika instrument som ofta var icke-standardiserade. Interv./åtgärder ordnades i fem typer: social kontakt, undervisning (vanligast), inlevelseövning/simulering, IT-multimedia-undervisning, multipla interv. dvs. en blandning av de ovan nämnda (näst vanligast). Det var stor variation på tiden, dvs. en engångsintervention eller ett program med återkommande lektioner under upp till ett år.	I de flesta studier hävdas att extra åtgärder krävs generellt för att åstadkomma bättre A, enbart Inkludering räcker inte. Förf rekommenderar: blandade interv med interaktiva aktiviteter, sociala kontakter mellan pers med och utan fn, flera tillfällen över en längre tid, standardiserade mätmetoder och interv med en genomarbetad design. VIKTIGT att ha kontext (exv hänsyn till kulturella variationer och lokala traditioner) och förkunskaper hos interv.gruppen i åtanke.	Engångsutbildning, engångsinformation har svagt bevisvärde dvs. svag effekt. Att enbart involvera EN klass har svagare effekt än om hela skolan involveras.
15. Sakellari m.fl. (2011) Educational interventions in secondary education aiming to affect pupils' attitudes towards mental illness: a review of the literature	Om vikten av minskad stigmatisering av pers m psyk fn och om vikten av att unga får info och får kontakt med målgruppen.	Pedagogiska metoder med varierande innehåll dock främst faktabaserade lektioner som syftade till att lära ut symtom, tecken på och orsaker till psykisk ohälsa. Även drama, quiz, gruppövningar, roll-spel,	Utfallen mättes främst med enkäter. Övergripande sågs positiva resultat: främst ökade kunskaper men även förbättrade attityder hos deltagarna och minskad stigmatisering. Minskad upplevelse av social distans. Att konfronteras med egna negativa stereotyper ansågs preventivt. Förf menar att fo inriktat sig på A-mätning och kunskapsmätning om	-

		inlevelseövningar, multimedia m.fl. Att jämföra de varierande metoderna var inte möjligt. 4 studier innehöll interv. med sociala kontakter, bl.a. innehöll dessa personliga presentationer av pers m psyk ohälsa. Längden på lektionerna varierade stort: flera var korta: 50-90 min, studien från Pakistan varade 4 månader.	målgruppen snarare än att undersöka vad som gjorts för att öka kunskaperna och förbättra A, därav endast 12 studier. Vad som fungerar bäst går inte att säga utifrån denna studie pga den stora inbördes variationen.	
16. Leigers & Myers (2015) Effect of Duration of Peer Awareness Education on Attitudes toward Students with Disabilities: A Systematic Review	Om elevers attityder till sina funktionshindrade kamrater i skolan och om effekt av LÄNGDEN (kort tid/lång tid) på programmet/undervisningen för att öka medvetenhet om pers m fn.	Olika program genomfördes av olika LÄNGD. Antal minuter redovisades och de varierade mellan: 2 och 1200 minuter samt mellan ett och flera tillfällen. Beskrivning av själva interv är mycket kortfattade.	De interv som tog längst tid tenderade att ge störst effekt baserat på antingen jmf med kontrollgrupp eller med före- och eftermätning. Interv som pågår längre ger tyngd åt frågan, speglar lärares och skolans engagemang, medger tid för teoretiska OCH praktiska kunskaper ihop med övningar, diskussioner, tid för reflektion, möjlighet att uttrycka känslor inför pers m fn, medger tid för kombinationer av interv.	Enbart teoretisk kunskap/fakta (factual information), ELLER enbart bildkonfrontation utan möjlighet till diskussion och reflektion kan skapa negativa A.

Tabell 2f. Frågeställning, interventionstyp, resultat och om vad som ej tycktes fungera för område allmänheten

Med "Studie" avses fullständigt artikelnamn samt referenshänvisning, med "Fo-problem/frågeställning" avses beskrivning av studiens huvudsakliga syfte och problemformulering, med "Typ av intervention" avses beskrivning av de olika slags åtgärder som genomförts i syfte att förbättra attityder, med "Resultat av intervention" avses beskrivning av studiens huvudsakliga slutsatser och med "Vad som ej tycktes fungera" avses en beskrivning av respektive studies eventuella diskussion om vilken typ av intervention/åtgärd som ej tycktes fungera.

Studie	Fo-problem/frågeställning	Typ av intervention	Resultat av intervention	Om vad som ej tycktes fungera (där så angetts)
18. Corrigan m.fl. (2012) Challenging the public stigma of mental illness: a meta-analysis of outcome studies	Om effekter av anti-stigma-kampanjer som bestod av de 3 huvudsakliga identifierade sätten att bekämpa stigma (förbättra A): UTBILDNING av allmänheten, KONTAKT med pers m psyk fn och PROTEST/SOCIAL AKTIVISM. Förf HYPOTESER: kontakt är bättre än utbildning OCH, vidare:	Ingående studier kodades, som nämnts, i TRE TYPER: 1) Utbilda allmänheten har gjorts via annonser i public service, böcker, affischer, filmer, websidor mm. 2) Kontakter, dvs. "öga-mot-öga" kontakter exv. där en person m psyk fn berättar om sina erfarenheter, och/eller "video-	1) Utbilda allmänheten. STÖD FÖR ATT UTBILDNING HAR EFFEKT. Fördelar är låg kostnad och bred räckvidd. Utbildning tycks ha större effekt på ungdomar än på vuxna. 2) STARKT STÖD FÖR KONTAKTHYPOTHESEN. Kontakter som främjar målet tycks främst vara "öga-mot-öga"-kontakter där man delar intressen och/eller mål och utvecklar (vänskaps)relationer. Meta-analysen visade alltså starkast effekt för "öga-mot-öga"-kontakt i jmf med	Att bedöma vad som inte funkar är svårt, det handlar snarast om vad valda metoder för med sig i form av krav på planering, hänsynstaganden, överväganden osv. Exv. gäller generellt att likhet mellan "kontakt" och publiken som ska utbildas av "kontakten" ökar trovärdigheten och har störst effekt på stigmatiserande processer.

	PERSONLIG kontakt är bättre än "video"-kontakt.	kontakter". 3) Protest/Social aktivism. Kan vara kampanjer som protesterar mot rådande stereotyper, mot rådande orättvisor, oftast lokala, spontana rörelser, gräsrotskampanjer. Totalt antal deltagare var: 38364.	filmade berättelser av målgruppen. 3) Protest/Social aktivism kan vara verksamma men inte alltid. Förf påpekar att få studier behandlar effekter av Protest/social aktivism och att <i>vetenskapligt</i> stöd för deras påverkan saknas, vilket inte är detsamma som att sådana insatser är verkningslösa.	
19. Seewooruttun (2014) Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people	Trots formella rättigheter möter pers m int fn hinder i form av negativa A. FN-konventionen ålägger regeringar att ta sig an sociala hinder som motverkar att målgruppen ses som fullvärdiga och jämlika medborgare.	Interventioner och åtgärder av varierande karaktär. 5 studier försökte påverka A med utbildning/fortbildning (vanliga lektioner, roll-spel, se på video m.m.) gav faktakunskaper om målgruppen till olika grupper. 6 studier använde INDIREKT KONTAKT och 11 DIREKT KONTAKT.	Förf anser inte att det finns tillräckligt med evidens för att förorda en viss typ av åtgärd. Inga studier riktades till en representativ grupp samt att flera visar metodologiska brister, dvs. tvivelaktiga mätningar av effekt.	-

Tabell 3 ². Geografiska och kronologiska data inklusive stickprovsstorlek och antal databaser

Med "Studie" avses fullständigt artikelnamn samt referenshänvisning, med "Land" avses ursprungsland för studien, med "Tidsspänn" avses mellan vilka årtal författarna sökt efter artiklar/litteratur till studien, med "Representerade länder" avses länder som ingår i de enskilda översiktsartiklarna, med "Antal originalartiklar" avses antal originalartiklar som översiktsartiklarna bygger på, med "Antal deltagare" avses det lägsta respektive högsta antal personer som deltog i respektive originalartikel samt, med "Antal använda databaser" avses det antal databaser som använts för att söka efter originalstudier.

Studie	Land	Tids- spänn	Representerade länder	Antal originalartiklar	Antal deltagare ³	Antal använda databaser
1. Wilson & Scior (2014) Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: a literature review	UK	2000 - 2012	USA, 12 studier av 17, China, Tyskland	17	2009	8
2. Vornholt, Uitdewilligen, & Nijhuis (2013) Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work: A Literature Review	NL	1996-2011	USA 35, Europa 5, Asien 4 Australien 4	48	8- >30 000	2
3. de Boer, Pijl & Minnaert (2011) Regular Primary Schoolteachers' Attitudes towards Inclusive Education: A Review of the Literature	NL	1998-2008	USA 10, resten blandat	26	5-400	>30
4. de Boer, Pijl & Minnaert (2012) Students' Attitudes towards Peers with Disabilities: A review of the literature	NL	1998-2011	USA/Canada 12, Grekland 4, resten blandat	20	36-5837	>30
5. Satchidanand m.fl. (2012) Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: a systematic review	USA	1950-2012	USA 10, Australien 3, Kina 3, UK 2, Canada Grekland, Turkiet	22	31-4180	4
6. Ju, Roberts & Zhang (2013) Employer attitudes toward workers with disabilities: A review of research in the past decade	USA	1999-2012	USA enbart	15	21-656	7
7. Burke et al. (2013) Employers' attitudes towards hiring and retaining people with disabilities: A review of the literature	USA	1987-2012	USA enbart	34	-	5
8. Clarke m.fl. (2014)	UK	1997-2011	14 UK, 13 Australien, 4 USA, 2 Kanada, Irland, Kina, Sverige, Finland Japan Nya Zeeland	42	6-719	5

² Tabellen sträcker sig över flera sidor.

³ Att ange antal deltagare är inte alltid relevant pga. den stora variationen i studiedesign.

Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis						
9. Levey (2014) Attitudes of Nursing Faculty towards Nursing Students with Disabilities: An Integrative Review	USA	1995-2010	ej spec.	9	52-317	6
10. Schomerus m.fl. (2012) Evolution of public attitudes about mental illness: a systematic review and meta-analysis	Tyskland	50-tal - 2011 (täcker 46 år)	USA, UK, Scotland, Australia, Austria, NL, Polen, New Zealand, W-Germany, East-Germany	33	230-6000	3
11. Rose, Rose & Kent (2012) Staff training in intellectual disability services: a review of the literature and implications for mental health services provided to individuals with intellectual disability	UK	1994-2009	ej spec.	29	-	2
12. Karpur m.fl. (2014) Employer Practices for Employment of People with Disabilities: A Literature Scoping Review	USA	ej spec.	ej spec.	243	-	>50
13. Shakespeare & Kleine (2013) Educating Health Professionals about Disability: A Review of Interventions	UK	ej spec.	28 USA, 12 UK, 3 Australien,	48	2-227	1
14. Lindsay & Edwards (2013) A systematic review of disability awareness interventions for children and youth	KANADA	1980-2011	13 USA, 5 UK, 3 Australien, 6 Kanada, blandat resten	42	46-2081	15
15. Sakellari et al. (2011) Educational interventions in secondary education aiming to affect pupils' attitudes towards mental illness: a review of the literature	FINLAND	database rnas tidsspann 1988-2008	4 USA, 2 UK, 2 Australien, Pakistan, Hong Kong, Tyskland	12	40-1566	3
16. Leigers & Myers (2015) Effect of Duration of Peer Awareness Education on Attitudes toward Students with Disabilities: A Systematic Review	USA	1980-2011	ej spec.	30	14-1509	5
17. Perry m. fl. (2013) A systematic review of the evidence on service user involvement in interpersonal skills training of mental health students	UK	1990-2010	ej spec.	10	-	19
18. Corrigan m.fl. (2012) Challenging the public stigma of mental illness: a meta-analysis of outcome studies	USA	database rnas tidsspann -2010	14 länder	72	38 364	>10
19. Seewooruttun (2014) Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people	UK	1990-2014	UK, USA Australia, Canada, Israel China Hong Kong	22	28-369	3

Slutsatser och diskussion

De nitton översiktsartiklar som ligger till grund för denna rapport baseras på totalt 774 originalstudier. Det är relativt ny forskning som ingår och även om variationen är stor inbördes så har flera studier ett tidsintervall på >15 år och som sträcker sig längre än till 2010. USA (7 studier) och England (6 studier) dominerar och bland originalstudierna dominerar USA stort. SOU 1998 (s. 39) tar upp frågan om attityders bundenhet till kontext, men menar samtidigt att de mätinstrument och teorier som utvecklats av forskare internationellt kan användas även för svenska förhållanden. När det gäller antal deltagare/respondenter i de enskilda studierna är variationen mycket stor. Det beror främst på att de olika studierna tog med och analyserade både kvantitativa och kvalitativa originalstudier.

Det finns en omfattande internationell forskning om området attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning. I Norden har attityder som tema för forskning uppmärksammats i mycket mindre utsträckning (Det centrale handicapråd 2014). I en norsk studie (Borg 2008) dras dock liknande slutsatser som i föreliggande litteraturstudie, nämligen ”i en periode med økt politisk satsning på å bedre situasjonen for funksjonshemmede viser resultatene at holdningene til funksjonshemmede har holdt seg relativt stabile i perioden” (dvs. perioden 1999-2005 vår anm. ibid s. 31).

Det står klart att allmänheten fått markant ökade faktakunskaper om exempelvis psykisk sjukdom och att övergången till en biomedicinsk förklaringsmodell fått stort samhälleligt genomslag (Schomerus m.fl. 2012). Dock avspeglas inte den ökade kunskapsnivån i förbättrade generella attityder. Då allmänhetens attityder gentemot personer med fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar mättes med indirekta mätmetoder blev resultatet att negativa attityder dominerade (Wilson & Scior 2014). Så, trots ökade kunskaper, ökat hjälpsökande, ökad medicinering, har attityderna inte förbättrats, snarare försämrats angående exempelvis schizofreni. Detta kan ses som ett dilemma. Hur kan man förstå detta? Eventuellt har den biomedicinska modellen skapat en ökad känsla av ”annorlundaskap”, minskat tron på bot och ökat allmänhetens förväntningar på oväntat och farligt beteende hos personer med psykisk sjukdom. Schomerus m. fl. (2012) vill se en bio-psyko-social förklaringsmodell som även bör styra interventioner, dvs. att utbildning och informationsinsatser bör åtföljas av social kontakt med målgruppen.

När det gäller attityder till funktionshinder i arbetslivet visar forskningen att arbetsgivare har både negativa och positiva attityder till personer med funktionsnedsättning. Positiva attityder hängde starkt samman med arbetsgivares tidigare erfarenhet av att ha anställda personer med funktionsnedsättning vilket ger starkt stöd för kontakthypotesen. Positiva attityder relaterade till pålitlighet, anpassningsförmåga, frånvaro, företagskostnader, stöd/anpassningar, omsättning och interaktion med kollegor. Negativa attityder hängde samman med behovet att anpassa arbetsplatsen vilket associerades med kostnader, säkerhetsrisker mm och framstod då som avgörande hinder. Många arbetsgivare uttryckte rädsla för krav på anpassningar och för lägre produktivitet från den anställda personen. Arbetsgivare förfaller ha stora behov av faktisk kunskap om presumtiva arbetstagares kompetens eftersom okunskap om en persons kompetens, kapacitet och arbetsförmåga ledde till stereotypa uppfattningar och var ett hinder i sig. Att ha kunskap eller inte ska dock inte ses som svart eller vitt, vilket innebär att många arbetsgivare var medvetna om möjligheten att anpassa arbetsplatsen men osäkerheten inför exakt hur det skulle göras i enskilda fall påverkade deras attityd. Slutsatserna blir att arbetsgivare behöver ökad kontakt med professionella rehabiliteringsaktörer (Burke m.fl. 2013). De flesta studier var amerikanska vilket möjligen kan förklara rädslan för kravet på anpassning av arbetsplatsen och merkostnader för detta. Vi bedömer dock att okunskap om arbetsplatsanpassningar hos arbetsgivare, personalavdelningar och

medarbetare utan funktionsnedsättningar är en viktig orsak till funktionshinderrelaterade hinder i arbetslivet även i en svensk kontext.

I studien som undersökte lärares attityder till inkluderad undervisning framkom att lärarnas inställning i störst utsträckning visade osäkerhet eller var negativ (de Boer, Pijl & Minnaert 2011). Även här bekräftas kontakthypotesen i och med att lärarna med tidigare erfarenhet av inkluderad undervisning var mest positiva. Lärarna efterlyste mer kunskap om funktionsnedsättning och ansåg sig alltså sakna kompetens att undervisa elever med funktionsnedsättning vilket är en sedan tidigare väl känd situation. Hos lärarna framkom uttryck för den hierarkiska synen på funktionshinder där elever med fysiska funktionsnedsättningar anses mer positivt och enklare att hantera inom ramen för inkluderad undervisning jämfört med elever med psykiska funktionsnedsättningar. Samma författartrio (de Boer, Pijl & Minnaert 2012) undersökte elevers utan funktionsnedsättning attityder till elever med funktionsnedsättning. Majoriteten av eleverna hade neutrala attityder till elever med funktionsnedsättning. Båda studierna syftade till att undersöka social delaktighet för elever med funktionsnedsättning och vilken påverkan rådande attityder har för att öka delaktigheten. Ett resultat av studierna var att det finns lite forskning som studerar sambandet mellan attityder och social delaktighet för elever med funktionsnedsättning i inkluderad skolform.

Inom området hälso- och sjukvård har bl.a. vårdpersonals attityder till patienter med funktionsnedsättningar studerats på grund av eventuella negativa konsekvenser för omvårdnaden, följaktligen är även vårdutbildning i fokus. Studierna av Satchidanand (2012) och Levey (2014) ger på olika sätt stöd för föreliggande kunskapsöversikts generella slutsatser. Exempelvis studerade Levey synen på sjuksköterskeelever med funktionsnedsättning och fann ett konservativt förhållningssätt hos utbildningsanordnarna där en kombination av okunskap om och motstånd till funktionshinderrelaterade anpassningar fanns. Tidigare kända omständigheter som lägre förväntningar på studenter med funktionshinder framgick och brist på kunskap om funktionshinder generellt och brist på erfarenhet av studenter med funktionsnedsättningar.

Clarke m.fl. (2014) studerade akuttvårdpersonals attityder till personer som söker akuttvård och har psykisk ohälsa. Författarna gör en kritisk reflekterande diskussion om attityder och föreslår att patienters upplevelser av dåligt bemötande kan ha andra orsaker, dvs. vårdpersonals bemötande kan vara konsekvenser av organisatoriska omständigheter som *tolkas* som negativa attityder. Dessutom medför utformningen av den fysiska miljön, vårdpersonalens brist på kunskap och deras brist på tillgång till snabb lindring att flera omgivande faktorer medverkar i denna process.

När det gäller studierna om attitydförändring utgör även dessa en bred representation av samhällsområden där olika interventioner genomförts. Variationen är därför mycket stor vad avser typer av intervention även om informations- och utbildningsinsatser samt kontaktskapande är de överordnade strategierna.

Området arbetsliv representeras av Karpur m.fl. (2014). Denna studie rapporterar från ett stort antal undersökningar av arbetsgivares praktiska verksamhet i själva anställningsprocessen. Det visade sig att flest studier handlade om anpassningar och därtill hörande problem och frågeställningar, vilket stämmer väl in på exempelvis studien av Burke (2013). Många arbetsgivare genomförde lyckade anpassningar vilket gjorde att de kunde behålla kompetent personal. Dock visade det sig även att många hade teoretisk kunskap om anpassningar men hade svårt att omsätta kunskapen i praktisk handling.

Att öka kunskaper om funktionshinder och förbättra attityder hos vårdpersonal ses som mycket viktigt av flera skäl, bl.a. för att åstadkomma en jämlik vård och för att få till stånd ett gott bemötande. Rose, Rose & Kent (2012) studerade speciellt interventioner riktade till personal som möter personer med intellektuella funktionsnedsättningar och Shakespeare & Kleine (2013)

undersökte interventioner som riktats till vårdpersonal generellt. Vanligast var att erbjuda teoretisk utbildning, dvs. vanlig undervisning. Ganska vanligt var även att personer med egna funktionsnedsättningar hade lektioner och att studenterna på olika sätt hade kontakt med personer med funktionsnedsättning som en del av undervisningen. När det gällde effekter av utbildningen, dvs. huruvida attityderna förändrats sågs positiva effekter vid mätning direkt efter undervisningen/lektionen, däremot sågs svaga attitydförändringar över tid, då attityderna snarare tycktes ha gått tillbaka till samma nivå. Här påpekades att enbart teoretisk utbildning tycktes ha lägst effekt. Om en intervention ska ha effekt bör förkunskaperna hos målgruppen (för interventionen) analyseras noga eftersom kunskaper varierar stort intraprofessionellt.

Brukarmedverkan i samband med interventioner inom attitydförändring studerades särskilt av Perry m.fl. (2013). Målgruppen gällde patienter med psykisk ohälsa och flera studier granskades där personer med egen erfarenhet av psykisk sjukdom antingen ledde undervisningen helt eller deltog i ett nära samarbete. Denna studie visade alltså exempel på kontaktskapande som annan forskning starkt tryckt på som nödvändigt för attitydförbättringar. Studenterna uttryckte uppskattning och tyckte det var enklare att skapa en helhetssyn av patienterna. Brukarmedverkan blir därmed en slags bekräftelse på giltigheten hos kontakthypotesen. Det fanns dock tveksamheter inför hur pass representativa brukarna var och inför deras faktiska kompetens. Detta stödjer vad andra studier säger om vikten av att klargöra kompetensen hos personen ifråga för att minska risken för stigmatiseringsprocesser och stereotypa uppfattningar.

Tre översikter granskade genomförda interventioner för att åstadkomma attitydförändringar inom skolan (Sakellari m.fl. 2011, Leigers & Myers 2015 och Lindsay & Edwards 2013). Lindsay & Edwards (2013) slutsatser kan tjäna som sammanfattande och de menar att korta insatser i form av endagsutbildning och/eller engångsinformation har endast svag effekt. Författarna menar att blandade aktiviteter krävs i form av faktabaserad undervisning, social kontakt, inlevelseövningar, multimedia och IT-baserade aktiviteter med ett genomarbetat upplägg krävs och att detta görs vid flera tillfällen under en längre tid. Framförallt räcker det inte med enbart inkluderad undervisning/skolform. Något som påpekades både här och av exempelvis Shakespeare & Kleine (2013) var elevernas (studenternas) möjlighet att få reflektera kring funktionshinder och uttrycka egna känslor i samband med undervisning och andra aktiviteter.

Inför möjligheten att åstadkomma attitydförändringar vill vi slutligen lyfta fram Corrigan m.fl. (2012) som i en meta-analys undersökt studier inriktade på anti-stigma-kampanjer. Denna typ av interventioner bestod av huvudsakligen tre grupper, utbildning/information, kontaktskapande och protest/social aktivism. Vanligaste inslagen var utbildning/information följt av kontaktskapande. Corrigan fann stöd för att utbildning på bred nivå har effekt, här avsågs annonsering, böcker, affischer, filmer, websidor m.m. När det gällde kontaktskapande fick öga-mot-öga kontakt mer stöd än "video-kontakt" samt att kontakter ska vara av slaget att varaktiga relationer kan skapas.

De huvudsakliga slutsatser vi drar av studierna om attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning är att trots att allmänhetens faktabaserade kunskaper ökat markant så kvarstår attitydbarriären. Detta är dock en bild på mycket generell och övergripande nivå och flera av de ingående översiktsartiklarna redovisar att motstridiga resultat återfinns i originalartiklarna. Detta är i sig själv ett dilemma och belyser ytterligare ett dilemma, nämligen svårigheten att studera kunskap om och bedöma vad som fungerar inom ett så komplext socialt fenomen som attityder till funktionshinder och personer med funktionsnedsättning. Detta stärks även av att det i flera översikter anges att generella brister råder i form av bekvämlighetsurval av deltagare, små stickprov samt brist på utvärderingar med före- och eftermätning. Studierna rapporterar dessutom en mycket stor variation i både typ av intervention och deras längd vilket gör jämförelser extra svårt.

Referenser

- Albrecht, G. (Ed.). (2006). *Encyclopedia of disability*: Sage publications.
- Borg, E. (2008). Holdninger til funksjonshemmede i Norge 1999-2005, Nova - Norwegian Social Research , Notat Nr. 4/08. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Notat/2008/Holdninger-til-funksjonshemmede-i-Norge-1999-2005>. Retrieved 7 december, 2015
- Brante, T., Andersen, H., & Korsnes, O. (Eds.). (1997). *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Universitetsförlaget.
- Chan, F., da Silva Cardoso, E., & Chronister, J. (2009). *Understanding psychosocial adjustment to chronic illness and disability: a handbook for evidence-based practitioners in rehabilitation*. New York: Springer.
- Det Centrale Handicapråd, Danmark. (2014). Foranalyse til holdningsstrategi. <http://www.dch.dk/sites/default/files/Endelig%20foranalyse.pdf>. Retrieved 7 december, 2015
- Eagly, A.H, & Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. TX:Harcourt: TX:Harcourt.
- Higgins, JPT, & Green, S (Eds.). (2011). *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions Version 5.1.0 [updated March 2011]*. www.cochrane-handbook.org: The Cochrane Collaboration.
- Hydén, M. (2008). Evidence-based social work på svenska - att sammanställa systematiska kunskapsöversikter. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1.
- Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. SÖ 2008: 26, <http://www.regeringen.se/contentassets/f6446d9266db46dea0e0e58cd6d53a97/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-och-fakultativt-protokoll-till-konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf> 26 Stat. (2008, 15 mars 2007).
- National disability authority, Ireland. (2007). Literature review on attitudes toward disability.
- Nationalencyklopedin. (2015). attityd. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/attityd> Retrieved 30 november, 2015
- SOU 1998:16. (1998). *När åsikter blir handling - en kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder*. Sveriges riksdag.
- SOU 1999:21. (1999). *Lindkvists nia - nio vägar att utveckla bemötandet av personer med funktionshinder*. Sveriges riksdag.
- Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU). (2013). *Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården En handbok*. Stockholm: SBU – Statens beredning för medicinsk utvärdering, Stockholm.
- World Health Organization (WHO). (2001). International classification of functioning disability and health (ICF), . <http://www.who.int/classifications/icf/en/>: WHO.

Bilaga 1

Söksträngar och sökdatum per databas och databasvärd

EBSCOHost

Academic Search Elite

Sökdatum: 150801

“disabilit* OR disabled OR impaired OR impairment* OR mental illness OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR Asperger (ti/su) AND Attitude*” (ti)

CINAHL

Sökdatum: 150801

“disabilit* OR disabled OR impaired OR impairment* OR mental illness OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR Asperger (ti/su) AND Attitude*” (ti)

OR Attitude to Mental Illness (MM)

OR Attitude to Disability (MM)

Mesh major – huvudfokus.

Elsevier’s SciVerse

SCOPUS

Sökdatum: 150801

“disabilit* OR disabled OR impaired OR impairment* OR mental illness OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR Asperger (ti) AND Attitud*” (ti)

Karolinska institutet

SWEMED+

Sökdatum: 150801

I de engelska mesh termerna inkluderas både engelska och svenska mesh termer. De engelska är använda.

“Disabilit* OR disabled* or impaired* or impairment or exp disabled persons [MeSH] AND Exp Attitude [MeSH]”

National Library of Medicine

PUBMED

Sökdatum: 150803

“Search (((“Attitude”[Majr]) OR attitud*[Title])) AND (((((((((((mental illness*[Title]) OR mentally ill[Title]) OR mental retardation[Title]) OR mentally retarded[Title]) OR autism[Title]) OR autistic[Title]) OR asperger)) OR (((disabilit*[Title]) OR disabled[Title]) OR impaired[Title]) OR impairment*[Title])) OR “Disabled Persons”[Majr]) Sort by: Author Filters: Publication date from 2005/01/01 to 2015/12/31” 1677 1611

ProQuest

ASSIA

“((ti(disabilit*) OR ti((disabled OR impaired)) OR ti(impairment*)) OR (su(disabilit*) OR su((disabled OR impaired)) OR su(impairment*)) OR (ti(mental illness*) OR ti((mentally ill OR mental

retardation*) OR ti(mentally retarded)) OR (su(mental illness*) OR su((mentally ill OR mental retardation*)) OR su(mentally retarded)) OR (ti(autism) OR ti((autistic OR asperger))) OR (su(autism) OR su((autistic OR asperger))) AND ((ti(attitude*) OR ti(attitudinal)) OR su(attitude*))Limits applied”

ERIC

“((SU.EXACT.EXPLODE("Disabilities") OR disabilit* OR disabled OR impairment* OR (ti/su) OR mental illness* OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR Asperger (ti/su) AND ti(attitud*) AND pd(20050101-20151231))”

”SU.EXACT("Attitudes toward Disabilities") NOT” sökningen ovan med attitud* i titeln.

IBSS

“((SU.EXACT.EXPLODE("Disabled persons") OR (ti(disabilit*) OR ti(disabled) OR ti(impaired) OR ti(impairment*)) OR (su(disabilit*) OR su(disabled) OR su(impaired) OR su(impairment*)) OR (ti(mental illness) OR ti(mentally ill) OR ti(mental retardation*) OR ti(mentally retarded)) OR (su(mental illness) OR su(mentally ill) OR su(mental retardation*) OR su(mentally retarded)) OR (ti(autism) OR ti(autistic) OR ti(asperger)) OR (su(autism) OR su(autistic) OR su(asperger))) AND pd(20050101-20151231)) AND ti(attitud*)”

PSYCInfo/PsychArticles

Sökdatum: 150801

“disabilit* OR disabled OR impaired OR impairment* OR mental illness OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR asperger (ti/su) AND Attitude* (ti)”

SSA

Sökdatum: 150731

“all((ti(disabilit*) OR ti(disabled) OR ti(impaired) OR ti(impairment*)) OR (su(disabilit*) OR su(disabled) OR su(impaired) OR su(impairment*)) OR (ti(mental illness) OR ti(mentally ill) OR ti(mental retardation*) OR ti(mentally retarded)) OR (su(mental illness) OR su(mentally ill) OR su(mental retardation*) OR su(mentally retarded)) OR (ti(autism) OR ti(autistic) OR ti(asperger)) OR (su(autism) OR su(autistic) OR su(asperger))) AND ti(attitud*)Limits applied”

SA

“all((ti(disabilit*) OR ti(disabled) OR ti(impaired) OR ti(impairment*)) OR (su(disabilit*) OR su(disabled) OR su(impaired) OR su(impairment*)) OR (ti(mental illness) OR ti(mentally ill) OR ti(mental retardation*) OR ti(mentally retarded)) OR (su(mental illness) OR su(mentally ill) OR su(mental retardation*) OR su(mentally retarded)) OR (ti(autism) OR ti(autistic) OR ti(asperger)) OR (su(autism) OR su(autistic) OR su(asperger))) AND ti(attitud*)Limits applied”

Web of Knowledge/Web of Science

“disabilit* OR disabled OR impaired OR impairment* OR mental illness OR mentally ill OR mental retardation* OR mentally retarded OR autism OR autistic OR Asperger AND Attitud*”

Bilaga 2

- Adshead, Stephanie, Collier, Elizabeth, & Kennedy, Sarah. (2015). A literature review exploring the preparation of mental health nurses for working with people with learning disability and mental illness. *Nurse Education in Practice*, 15(2), 103-107. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.nepr.2015.01.004>
- Angermeyer, M. C., Holzinger, A., Carta, M. G., & Schomerus, G. (2011). Biogenetic explanations and public acceptance of mental illness: systematic review of population studies. *Br J Psychiatry*, 199(5), 367-372. doi: 10.1192/bjp.bp.110.085563
- Armstrong, David. (2014). Educator Perceptions of Children Who Present with Social, Emotional and Behavioural Difficulties: A Literature Review with Implications for Recent Educational Policy in England and Internationally. *International Journal of Inclusive Education*, 18(7), 731-745.
- Burke, Jana, Bezyak, Jill, Fraser, Robert T., Pete, Joseph, Ditchman, Nicole, & Chan, Fong. (2013). Employers' attitudes towards hiring and retaining people with disabilities: A review of the literature. *Australian Journal of Rehabilitation Counselling*, 19(1), 21-38. doi: 10.1017/jrc.2013.2
- Chia, N. N. A. M., Kannusamy, P., & Klainin-Yobas, P. (2012). The effectiveness of mental health-related theoretical education and clinical placement in mental health settings in changing the attitudes of health care students towards mental illness: A systematic review. *JBI Library of Systematic Reviews*, 10(14 SUPPL).
- Clarke, Diana, Usick, Rachel, Sanderson, Ana, Giles-Smith, Lori, & Baker, John. (2014). Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis. *International Journal of Mental Health Nursing*, 23(3), 273-284. doi: 10.1111/inm.12040
- Corrigan, P. W., Morris, S. B., Michaels, P. J., Rafacz, J. D., & Rusch, N. (2012). Challenging the public stigma of mental illness: a meta-analysis of outcome studies. *Psychiatr Serv*, 63(10), 963-973. doi: 10.1176/appi.ps.201100529
- de Boer, Anke, Pijl, Sip Jan, & Minnaert, Alexander. (2011). Regular Primary Schoolteachers' Attitudes towards Inclusive Education: A Review of the Literature (Vol. 15, pp. 331-353): Routledge. , 325 Chestnut Street Suite 800, Philadelphia, PA 19106.
- de Boer, Anke, Pijl, Sip Jan, & Minnaert, Alexander. (2012). Students' Attitudes towards Peers with Disabilities: A review of the literature. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(4), 379-392. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/1034912X.2012.723944>
- Dunst, Carl J. (2014). Meta-Analysis of the Effects of Puppet Shows on Attitudes toward and Knowledge of Individuals with Disabilities. *Exceptional Children*, 80(2), 136-148.
- Futcher, S. (2011). Attitudes to sexuality of patients with learning disabilities: a review. *Br J Nurs*, 20(1), 8-14. doi: 10.12968/bjon.2011.20.1.8
- Garcia-Fernandez, Jose Manuel, Ingles, Candido J., Juan, Maria Vicent, Gonzalez-Macia, Carolina, & Manas-Viejo, Carmen. (2013). Attitudes towards Disability in Education through the SSCI (2000-2011): A Topical and Bibliometric Analysis. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 11(1), 139-166.
- Holzinger, F., Floris, F., Schomerus, G., Carta, M. G., & Angermeyer, M. C. (2012). Gender differences in public beliefs and attitudes about mental disorder in western countries: A systematic review of population studies. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 21(1), 73-85. doi: 10.1017/S2045796011000552
- Ju, Song, Roberts, Eric, & Zhang, Dalun. (2013). Employer attitudes toward workers with disabilities: A review of research in the past decade. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 38(2), 113-123.
- Karpur, Arun, Vanlooy, Sara A., & Bruyère, M. (2014). Employer Practices for Employment of People with Disabilities: A Literature Scoping Review. *Rehabilitation Research, Policy, and Education*, 28(4), 225-241.

- Kurniawati, Farida, De Boer, Anke A., Minnaert, E. A., & Mangunsong, Frieda. (2014). Characteristics of Primary Teacher Training Programmes on Inclusion: A Literature Focus. *Educational Research, 56*(3), 310-326.
- Lawrence, Ryan E., & Appelbaum, Paul S. (2011). Genetic Testing in Psychiatry: A Review of Attitudes and Beliefs. *Psychiatry: Interpersonal & Biological Processes, 74*(4), 315-331. doi: 10.1521/psyc.2011.74.4.315
- Leigers, K. L., & Myers, C. T. (2015). Effect of Duration of Peer Awareness Education on Attitudes toward Students with Disabilities: A Systematic Review. *Journal of Occupational Therapy, Schools, and Early Intervention, 8*(1), 79-96. doi: 10.1080/19411243.2015.1021067
- Levey, Janet A. (2014). Attitudes of Nursing Faculty towards Nursing Students with Disabilities: An Integrative Review. *Journal of Postsecondary Education and Disability, 27*(3), 321-332.
- Lindsay, S., & Edwards, A. (2013). A systematic review of disability awareness interventions for children and youth. *Disabil Rehabil, 35*(8), 623-646. doi: 10.3109/09638288.2012.702850
- MacMillan, M., Tarrant, M., Abraham, C., & Morris, C. (2014). The association between children's contact with people with disabilities and their attitudes towards disability: a systematic review. *Dev Med Child Neurol, 56*(6), 529-546. doi: 10.1111/dmcn.12326
- McCall, Zach, McHatton, Patricia Alvarez, & Shealey, Monika Williams. (2014). Special Education Teacher Candidate Assessment: A Review. *Teacher Education and Special Education, 37*(1), 51-70.
- Parcesepe, A. M., & Cabassa, L. J. (2013). Public stigma of mental illness in the United States: a systematic literature review. *Adm Policy Ment Health, 40*(5), 384-399. doi: 10.1007/s10488-012-0430-z
- Paskins, Zoe, Sanders, Tom, & Hassell, Andrew B. (2014). Comparison of patient experiences of the osteoarthritis consultation with GP attitudes and beliefs to OA: a narrative review. *BMC Family Practice, 15*(1), 1-18. doi: 10.1186/1471-2296-15-46
- Perry, J., Watkins, M., Gilbert, A., & Rawlinson, J. (2013). A systematic review of the evidence on service user involvement in interpersonal skills training of mental health students. *Journal of Psychiatric & Mental Health Nursing, 20*(6), 525-540. doi: 10.1111/j.1365-2850.2012.01955.x
- Rose, Nicola, Rose, John, & Kent, Sarah. (2012). Staff training in intellectual disability services: a review of the literature and implications for mental health services provided to individuals with intellectual disability. *The British Journal of Developmental Disabilities, 58*(1), 24-39. doi: <http://dx.doi.org/10.1179/2047387711Y.0000000005>
- Ryan, T. A., & Scior, K. (2014). Medical students' attitudes towards people with intellectual disabilities: a literature review. *Res Dev Disabil, 35*(10), 2316-2328. doi: 10.1016/j.ridd.2014.05.019
- Sakellari, E., Leino-Kilpi, H., & Kalokerinou-Anagnostopoulou, A. (2011). Educational interventions in secondary education aiming to affect pupils' attitudes towards mental illness: a review of the literature. *J Psychiatr Ment Health Nurs, 18*(2), 166-176. doi: 10.1111/j.1365-2850.2010.01644.x
- Satchidanand, N., Gunukula, S. K., Lam, W. Y., McGuigan, D., New, I., Symons, A. B., . . . Akl, E. A. (2012). Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: a systematic review. *Am J Phys Med Rehabil, 91*(6), 533-545. doi: 10.1097/PHM.0b013e3182555ea4
- Schomerus, G., Schwahn, C., Holzinger, A., Corrigan, P. W., Grabe, H. J., Carta, M. G., & Angermeyer, M. C. (2012). Evolution of public attitudes about mental illness: a systematic review and meta-analysis. *Acta Psychiatr Scand, 125*(6), 440-452. doi: 10.1111/j.1600-0447.2012.01826.x
- Scior, K. (2011). Public awareness, attitudes and beliefs regarding intellectual disability: a systematic review. *Res Dev Disabil, 32*(6), 2164-2182. doi: 10.1016/j.ridd.2011.07.005
- Seewooruttun, L., & Scior, K. (2014). Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people. *Res Dev Disabil, 35*(12), 3482-3495. doi: 10.1016/j.ridd.2014.07.028

- Shakespeare, Tom, & Kleine, Ira. (2013). Educating Health Professionals about Disability: A Review of Interventions. *Health & Social Care Education, 2*(2), 20-37. doi: <http://dx.doi.org/10.11120/hsce.2013.00026>
- Wilson, M. C., & Scior, K. (2014). Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: a literature review. *Res Dev Disabil, 35*(2), 294-321. doi: 10.1016/j.ridd.2013.11.003
- Vornholt, Katharina, Uitdewilligen, Sjur, & Nijhuis, Frans. (2013). Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work: A Literature Review. *Journal of Occupational Rehabilitation, 23*(4), 463-475. doi: 10.1007/s10926-013-9426-0

Bilaga 3

- Burke, Jana, Bezyak, Jill, Fraser, Robert T., Pete, Joseph, Ditchman, Nicole, & Chan, Fong. (2013). Employers' attitudes towards hiring and retaining people with disabilities: A review of the literature. *Australian Journal of Rehabilitation Counselling*, 19(1), 21-38. doi: 10.1017/jrc.2013.2
- Clarke, Diana, Usick, Rachel, Sanderson, Ana, Giles-Smith, Lori, & Baker, John. (2014). Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis. *International Journal of Mental Health Nursing*, 23(3), 273-284. doi: 10.1111/inm.12040
- Corrigan, P. W., Morris, S. B., Michaels, P. J., Rafacz, J. D., & Rusch, N. (2012). Challenging the public stigma of mental illness: a meta-analysis of outcome studies. *Psychiatr Serv*, 63(10), 963-973. doi: 10.1176/appi.ps.201100529
- de Boer, Anke, Pijl, Sip Jan, & Minnaert, Alexander. (2011). Regular Primary Schoolteachers' Attitudes towards Inclusive Education: A Review of the Literature (Vol. 15, pp. 331-353): Routledge. , 325 Chestnut Street Suite 800, Philadelphia, PA 19106.
- de Boer, Anke, Pijl, Sip Jan, & Minnaert, Alexander. (2012). Students' Attitudes towards Peers with Disabilities: A review of the literature. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(4), 379-392. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/1034912X.2012.723944>
- Ju, Song, Roberts, Eric, & Zhang, Dalun. (2013). Employer attitudes toward workers with disabilities: A review of research in the past decade. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 38(2), 113-123.
- Karpur, Arun, Vanlooy, Sara A., & Bruyère, M. (2014). Employer Practices for Employment of People with Disabilities: A Literature Scoping Review. *Rehabilitation Research, Policy, and Education*, 28(4), 225-241.
- Leigers, K. L., & Myers, C. T. (2015). Effect of Duration of Peer Awareness Education on Attitudes toward Students with Disabilities: A Systematic Review. *Journal of Occupational Therapy, Schools, and Early Intervention*, 8(1), 79-96. doi: 10.1080/19411243.2015.1021067
- Levey, Janet A. (2014). Attitudes of Nursing Faculty towards Nursing Students with Disabilities: An Integrative Review. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 27(3), 321-332.
- Lindsay, S., & Edwards, A. (2013). A systematic review of disability awareness interventions for children and youth. *Disabil Rehabil*, 35(8), 623-646. doi: 10.3109/09638288.2012.702850
- Perry, J., Watkins, M., Gilbert, A., & Rawlinson, J. (2013). A systematic review of the evidence on service user involvement in interpersonal skills training of mental health students. *Journal of Psychiatric & Mental Health Nursing*, 20(6), 525-540. doi: 10.1111/j.1365-2850.2012.01955.x
- Rose, Nicola, Rose, John, & Kent, Sarah. (2012). Staff training in intellectual disability services: a review of the literature and implications for mental health services provided to individuals with intellectual disability. *The British Journal of Developmental Disabilities*, 58(1), 24-39. doi: <http://dx.doi.org/10.1179/2047387711Y.0000000005>
- Sakellari, E., Leino-Kilpi, H., & Kalokerinou-Anagnostopoulou, A. (2011). Educational interventions in secondary education aiming to affect pupils' attitudes towards mental illness: a review of the literature. *J Psychiatr Ment Health Nurs*, 18(2), 166-176. doi: 10.1111/j.1365-2850.2010.01644.x
- Satchidanand, N., Gunukula, S. K., Lam, W. Y., McGuigan, D., New, I., Symons, A. B., Akl, E. A. (2012). Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: a systematic review. *Am J Phys Med Rehabil*, 91(6), 533-545. doi: 10.1097/PHM.0b013e3182555ea4
- Schomerus, G., Schwahn, C., Holzinger, A., Corrigan, P. W., Grabe, H. J., Carta, M. G., & Angermeyer, M. C. (2012). Evolution of public attitudes about mental illness: a systematic review and meta-analysis. *Acta Psychiatr Scand*, 125(6), 440-452. doi: 10.1111/j.1600-0447.2012.01826.x
- Seewooruttun, L., & Scior, K. (2014). Interventions aimed at increasing knowledge and improving attitudes towards people with intellectual disabilities among lay people. *Res Dev Disabil*, 35(12), 3482-3495. doi: 10.1016/j.ridd.2014.07.028

- Shakespeare, Tom, & Kleine, Ira. (2013). Educating Health Professionals about Disability: A Review of Interventions. *Health & Social Care Education, 2*(2), 20-37. doi: <http://dx.doi.org/10.11120/hsce.2013.00026>
- Wilson, M. C., & Scior, K. (2014). Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: a literature review. *Res Dev Disabil, 35*(2), 294-321. doi: 10.1016/j.ridd.2013.11.003
- Vornholt, Katharina, Uitdewilligen, Sjur, & Nijhuis, Frans. (2013). Factors Affecting the Acceptance of People with Disabilities at Work: A Literature Review. *Journal of Occupational Rehabilitation, 23*(4), 463-475. doi: 10.1007/s10926-013-9426-0